

Analýza finančnej stability vyšších územných celkov (VÚC) v SR

Aktualizácia analýzy na základe údajov o hospodárení za rok 2014

Bratislava 21.12.2015

1. Zhrnutie

V roku 2014 neprekročil zákonnú hranicu celkového dlhu na úrovni 60 % bežných príjmov predchádzajúceho roka žiadny spomedzi ôsmich vyšších územných celkov (VÚC) na Slovensku. Najvyšší dlh mali ku koncu roka 2014 v Trenčianskom kraji (necelých 46 %).

Jediným zákonným kritériom, s ktorým mali VÚC problémy, boli záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti. Vzhľadom na relatívnu prísnosť nulovej tolerancie tohto kritéria mali k 31.12.2014 problémy s jeho splnením až štyri z ôsmich VÚC. Tri z týchto štyroch VÚC však boli iba malými hriešnikmi, keď zaznamenali relatívne nízke hodnoty (menej ako 0,03 %). Jedná sa o Žilinský, Košický a Prešovský VÚC. Vyššiu hodnotu zaznamenal iba Banskobystrický VÚC (1,42 %).

Celkovo možno konštatovať, že VÚC pokračujú v trende z posledných rokov, keď sa im darí vytvárať prebytky na svojich bežných účtoch, vďaka čomu dokázali už tretíkrát v rade medziročne znížiť svoju zadlženosť.

Pozitívny vývoj sme zaznamenali aj vo všetkých ostatných kľúčových ukazovateľoch okrem záväzkov aspoň 60 dní po lehote splatnosti, pri ktorých došlo k medziročnému zvýšeniu priemeru za všetky VÚC (z 0,05 % na 0,19 %) – tento nárast má na svedomí Banskobystrický VÚC, kde tento ukazovateľ medziročne stúpol z 0,28 % na vyššie spomínaných 1,42 %.

Všetky VÚC okrem Prešovského dokázali zvýšiť svoje ohodnotenie finančného zdravia. Vôbec prvýkrát sa stalo, že niektorý VÚC hodnotíme ako samosprávu s výborným finančným zdravím – podarilo sa to Nitrianskemu VÚC.

V prípade Prešovského VÚC zas dodávame, že skóre finančného zdravia kleslo iba mierne a Prešovský VÚC si tak naďalej udržal druhé najlepšie miesto spomedzi všetkých VÚC.

2. Monitorovanie hospodárenia VÚC v SR (úvod)

V tejto analýze predstavujeme hospodárenie VÚC v SR, pričom toto vydanie analýzy je aktualizáciou predchádzajúcej analýzy o VÚC s využitím aktuálnych údajov za rok 2014. Analýza zameraná na VÚC nadväzuje na analýzu finančnej stability 50 najväčších miest v SR, ktorú sme vydali v októbri 2015 a v ktorej sú uvedené aj bližšie informácie o celom projekte zameranom na monitorovanie hospodárenia miest, obcí a VÚC v SR. Čitateľom, ktorí majú záujem o úplný úvod, preto odporúčame zoznámiť sa najprv s analýzou hospodárenia 50 najväčších miest¹.

Údaje o hospodárení obcí a VÚC sú získavané od Ministerstva financií SR (MF SR) na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Nemusí vždy ísť o údaje, ktoré vyžaduje zákon a podľa našich doterajších skúseností sa v niektorých prípadoch môžu líšiť od údajov v účtovníctve obcí (VÚC). Prípadné rozdiely zistujeme a snažíme sa odstrániť. Navyše, v prípade záujmu môžu zástupcovia obcí, miest a VÚC doplniť na portál aj vlastný komentár k hospodáreniu.

Databázu údajov plánujeme aj v budúcnosti pravidelne aktualizovať (keď budú dostupné údaje za ďalšie roky).

Táto analýza je jednou zo súčastí projektu „Monitoring hospodárenia miest, obcí a VÚC“. Projekt a portál v roku 2015 finančne podporili Nadácia ESET, PosAm, spol. s r. o. a Veľvyslanectvo USA na Slovensku. Cieľom projektu je zlepšiť informovanosť občanov o finančnej stabilite obcí (VÚC) a prispieť tak k zvýšeniu tlaku občanov na zlepšovanie ich hospodárenia. Snahou INEKO je podpora stability verejných financií ako celku.

3. Informácia o hospodárení VÚC na základe vybraných ukazovateľov

Poznámka: Informácie o zákonných kritériách na hospodárenie samospráv a metodické vysvetlivky k výpočtu sledovaných ukazovateľov sa nachádzajú v záverečnej časti analýzy.

3.1. Výsledky – celkový dlh

Ku koncu roka 2014 zaznamenali najvyšší dlh Trenčiansky (45,9 %; 87 €/obyv.) a Trnavský VÚC (38,7 %; 73 €/obyv.). Napriek tomu, že sa týmto dvom VÚC podarilo svoje zadlženie medziročne mierne znížiť, stále je ich zadlženie relatívne vysoké a je varovným signálom, že by mali svoje hospodárenie zlepšiť. I tak možno

¹ Analýza je dostupná na adrese: http://www.ineko.sk/file_download/897.

konštatovať, že všetky VÚC ku koncu roka 2014 zákonom stanovené kritérium plnili.

V rebríčku VÚC podľa zadlženosti nasleduje Bratislavský VÚC (32,7 %; 59 €/obyv.). Dlh nižší ako 30 % dosiahli Košický (26,6 %; 50 €/obyv.), Žilinský (25,6 %; 52 €/obyv.), Banskobystrický (25,3 %; 52 €/obyv.) a Prešovský VÚC (23,7 %; 45 €/obyv.). Najlepší stav zaznamenali v Nitrianskom VÚC (18,9 %; 37 €/obyv.). Priemerná miera zadlženia všetkých ôsmich VÚC v SR bola ku koncu roka 2014 na úrovni 29,4 % (57 €/obyv.), zatiaľ čo ku koncu roka 2013 sme evidovali údaj 32,9 % (62 €/obyv.).

Medziročne dokázali bez výnimky všetky kraje svoj dlh znížiť. Najviac sa to podarilo Trnavskému VÚC, ktorý svoj dlh znížil o 10,6 percentuálneho bodu (z 49,3 % na 38,7 %). Čo sa týka zníženia dlhu, relatívne úspešné boli aj Banskobystrický (o 5,0 p.b., a to z 30,3 % na 25,3 %) či Nitriansky VÚC (o 4,9 p.b. z 23,8 % na 18,9 %). V priemere dokázali VÚC svoje zadlženie znížiť o 3,5 percentuálneho bodu (z 32,9 % na 29,4 % svojich bežných príjmov za predchádzajúci rok).

Pripomíname, že nie je možné vylúčiť, že niektoré VÚC svoje dlhy skrývajú napríklad ich prenesením na podriadené organizácie, dcérske spoločnosti či iné súkromné spoločnosti (napr. cez PPP projekty), alebo tiež cez tzv. dodávateľské úvery.

Podrobné informácie o zadlžení všetkých ôsmich VÚC k 31.12.2013 a 31.12.2014 sa nachádza v súhrnnej tabuľke plnenia kritérií na konci 3. časti analýzy (tab. 1).

3.2. Výsledky – dlhová služba

Tento ukazovateľ informuje o tom, aké vysoké výdavky má samospráva v súvislosti s obsluhou dlhu. Možno konštatovať, že VÚC vo všeobecnosti nemajú problém s plnením kritéria, podľa ktorého by dlhová služba nemala presiahnuť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.

V roku 2014 VÚC nemali žiadne problémy s plnením kritéria, keď všetky kraje dosiahli hodnoty nižšie ako 6 %. Najvyššie hodnoty zaznamenali Trnavský (5,09 %), Košický (4,85 %) a Banskobystrický VÚC (4,27 %). Naopak, najnižšie náklady spojené s obsluhou dlhu mali v Prešovskom VÚC (0,84 %).

Informácie o dlhovej službe všetkých VÚC možno nájsť v tab. 1.

3.3. Výsledky – záväzky po lehote splatnosti

Najvyšší pomer záväzkov po lehote splatnosti v pomere k bežným príjmom predchádzajúceho roka mali ku koncu roka 2014 spomedzi ôsmich VÚC

v Banskobystrickom VÚC (1,42 %), a tak možno konštatovať, že všetky VÚC dokázali vyhovieť zákonnému kritériu na úrovni 15 %. Optimálnu, nulovú hodnotu tohto ukazovateľa mali iba v Nitrianskom a Trnavskom VÚC, no tri ďalšie VÚC tiež dosiahli zanedbateľné hodnoty nižšie ako 0,05 %, a to konkrétne Trenčiansky, Prešovský a Žilinský VÚC. O niečo vyššie hodnoty mali v Bratislavskom (0,14 %) a Košickom VÚC (0,26 %). Napokon, najvyššiu hodnotu zaznamenali v spomenutom Banskobystrickom VÚC.

Priemerná hodnota za všetky VÚC ku koncu roka 2014 predstavovala 0,24 %, čo je zlepšenie oproti hodnote 0,49 % z roku 2013.

3.4. Výsledky – záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti

Vzhľadom na relatívnu prísnosť nulovej tolerancie tohto kritéria mali k 31.12.2014 problémy s jeho splnením až štyri z ôsmich VÚC. Tri z týchto štyroch VÚC však zaznamenali hodnoty na úrovni medzi 0 % a 0,03 % zo skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka, čo možno označiť za relatívne nízky podiel, ktorý môže nastať napríklad v dôsledku toho, že VÚC je síce dostatočne solventná, no odmieta uznať oprávnenosť niektorého záväzku. Vyššiu hodnotu (1,42 %) zaznamenal iba Banskobystrický VÚC.

Ideálne plnia kritérium západoslovenské kraje – Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky a Nitriansky VÚC (0,00 %). V prípade Žilinského VÚC to bolo 0,01 % a v Košickom a Prešovskom VÚC 0,02 %.

Celkovo, za všetky VÚC spolu, narástla medziročne priemerná výška záväzkov aspoň 60 dní po splatnosti z 0,05 % na 0,19 %.

Informácie o celkovej výške záväzkov VÚC aspoň 60 dní po splatnosti sa nachádzajú v tab. 1.

3.5. Výsledky – bilancia bežného účtu a základná bilancia

O finančnej kondícii obcí dokážu dobre vypovedať aj ďalšie ukazovatele, hoci ich konkrétne plnenie na nejakej úrovni zákon nevyžaduje². Jedná sa napr. o bilanciu bežného účtu či tzv. základnú bilanciu (zahŕňa okrem bežného aj kapitálový účet).

Bilancia bežného účtu sleduje ako obec (VÚC) dokáže vykrývať svoje bežné výdavky z bežných príjmov (t.j. prevažne z daňových³ a nedaňových⁴ príjmov). Bilanciu bežného účtu pre účely projektu počítame ako (príjmy bežného účtu -

² Zákon však ukladá samosprávam povinnosť zostavovať vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet.

³ Daňové príjmy tvoria podielové dane (daň z príjmu FO) a miestne dane a poplatky.

⁴ Medzi nedaňové príjmy patria napríklad príjmy z činnosti a majetku, dotácie, transfery a rôzne poplatky.

výdavky bežného účtu) / (príjmy bežného účtu). Údaje sú dostupné za celé obdobie rokov 2006 až 2014.

Všetky VÚC dosiahli v roku 2014 kladnú bilanciu bežného účtu. Najlepšie hodnoty zaznamenali Bratislavský (+9,5 %), Prešovský (+8,0 %) a Žilinský VÚC (+6,9 %). Sumárna (resp. priemerná) bilancia bežných účtov všetkých VÚC predstavovala +5,9 %, čo je síce mierne zhoršenie oproti hodnote +6,6 % z predchádzajúceho roka, no stále zároveň druhý najlepší výsledok za uplynulých sedem rokov.

Základná bilancia zahŕňa okrem bežného aj kapitálový účet obcí (VÚC) a ponúka tak širší pohľad na ich hospodárenie. Počítame ju ako (príjmy bežného účtu + príjmy kapitálového účtu - výdavky bežného účtu - výdavky kapitálového účtu) / (príjmy bežného účtu + príjmy kapitálového účtu). Údaje sú taktiež dostupné za celé obdobie 2006 až 2014.

Čo sa týka základnej bilancie, samosprávy v nej dosahujú typicky horšie výsledky ako v samotnej bilancii bežných účtov. Dôvodom je, že kapitálové výdavky samospráv poväčšine výrazne prevyšujú kapitálové príjmy, a tak kapitálové účty samospráv zvyknú ťahať ich základné bilancie smerom nadol.

V roku 2014 dosiahlo kladnú základnú bilanciu sedem z ôsmich VÚC, zápornú iba jeden. Najlepšiu základnú bilanciu dosiahli Trenčiansky (+6,2 %), Bratislavský (+5,8 %) či Trnavský VÚC (+3,7 %). Naopak, spoločný deficit bežného a kapitálového účtu dosiahli v Košickom VÚC (-1,2 %).

Priemerná základná bilancia všetkých VÚC v roku 2014 predstavovala +2,5 %, čo je podobne ako v prípade bilancie bežného účtu mierne medziročné zhoršenie (oproti +2,8 % v roku 2013), no stále druhá najlepšia hodnota od roku 2006.

Informácie o základných bilanciách VÚC sa nachádzajú v tab. 1.

3.6. Výsledky - okamžitá likvidita

K 31.12.2014 dosiahli vysoké úrovne okamžitej likvidity Bratislavský, Prešovský, Nitriansky, Trenčiansky a Žilinský VÚC. Kým u posledných štyroch menovaných sa hodnoty pohybovali v rozmedzí 190 až 275 %, v Bratislavskom VÚC to bolo dokonca až 310 %. Uspokojivé hodnoty mali aj Košický (94 %), Trnavský (73 %) a Banskobystrický VÚC (68 %). Banskobystrickému VÚC sa tak po dvoch rokoch podarilo dostať z nízkych hodnôt, keď o rok skôr bola okamžitá likvidita na úrovni 48 % a v roku 2012 dokonca iba 18 %. Dosiahnutú hodnotu Banskobystrického VÚC možno interpretovať tak, že by ku koncu roka 2012 dokázali okamžite uhradiť z prostriedkov na svojich finančných účtoch iba menej ako pätinu svojich krátkodobých záväzkov. Ku koncu roka 2014 to už bolo viac ako dve tretiny.

Priemerná hodnota okamžitej likvidity pre všetky VÚC sa medziročne (medzi 31.12.2013 a 31.12.2014) zvýšila zo 140 % na 153 %.

4. Ohodnotenie finančného zdravia VÚC na základe vlastnej metodiky

4.1. Výsledky – finančné zdravie VÚC (skóre)

INEKO vytvorilo v záujme zlepšenia možnosti hodnotenia finančnej stability obcí a VÚC vlastnú metodiku, na základe ktorej je možné každej obci či VÚC priradiť skóre, ktoré v sebe sumarizuje najdôležitejšie ukazovatele hospodárenia samosprávy a jeho cieľom je čo najlepšie odzrkadľovať finančné zdravie danej obce alebo VÚC. Skóre je možné dosiahnuť v rozmedzí od 0 (najhorší možný výsledok) až po +6 (najlepší výsledok). Celý opis metodiky využitej pri výpočte skóre sa nachádza v poslednej časti analýzy.

Spomedzi všetkých VÚC dosiahol najvyššie celkové ohodnotenie finančného zdravia Nitriansky VÚC. Ako jediný získal vyššie hodnotenie ako +5, presnejšie +5,16, vďaka čomu ho hodnotíme ako samosprávu s výborným finančným zdravím.

Nasledujú Prešovský (+4,91), Bratislavský (+4,87) a Žilinský VÚC (+4,50). Skóre vyššie ako +4 získali aj Trnavský (+4,20) a Trenčiansky VÚC (+4,05). Týchto päť krajov možno označiť ako VÚC s dobrým finančným zdravím.

Zvyšné dva VÚC (Košický a Banskobystrický) dosiahli síce skóre v hornej polovici škály (nad +3), no nižšie ako +4, čo ich zaraďuje do kategórie dostatočného finančného zdravia, kde hrozí nižšia finančná stabilita a potenciálne problémy do budúcnosti.

Priemerné skóre finančného zdravia za všetky VÚC predstavovalo +4,12 (rok predtým to bolo +3,94).

Informáciu o dosiahnutom skóre pre každý VÚC možno nájsť v tab. 1.

Tab. 1: Ukazovatele finančnej stability VÚC a výsledné skóre finančného zdravia^{5,6}

#	VÚC	Obyv. [tis.]	Celkový dlh		Dlh/obyv. 2014	Dlhová služba		Záv.>60d 2014	Ok. likv. 2014	Zákl. bil. 2014	Skóre FZ ⁷ [0;+6]
			2013	2014		2014	Ø 10-14 ⁸				
1	Nitriansky	705	23,81%	18,87%	37 €	2,02%	8,29%	0,00%	254%	+0,32%	+5,16
2	Prešovský	809	26,73%	23,74%	45 €	0,84%	1,47%	0,02%	274%	+2,76%	+4,91
3	Bratislavský	629	34,78%	32,68%	59 €	1,86%	2,14%	0,00%	310%	+5,77%	+4,87
4	Žilinský	698	28,81%	25,58%	52 €	3,11%	4,01%	0,01%	193%	+2,14%	+4,50
5	Trnavský	563	49,26%	38,66%	73 €	5,09%	14,27%	0,00%	73%	+3,68%	+4,20
6	Trenčiansky	599	46,99%	45,93%	87 €	3,92%	3,69%	0,00%	213%	+6,23%	+4,05
7	Košický	780	29,62%	26,64%	50 €	4,85%	3,40%	0,02%	94%	-1,22%	+3,91
8	Banskobystrický	652	30,26%	25,29%	52 €	4,27%	2,99%	1,42%	68%	+2,12%	+3,55
VÚC /spolu/		5 435	32,85%	29,40%	57 €	3,27%	4,78%	0,19%	153%	+2,45%	+4,12
vš. obce a VÚC		5 435	20,23%	18,87%	104 €	7,67%	6,49%	0,37%	142%	+0,14%	+4,13

Zdroj: Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet: INEKO

5. Metodika

5.1. Metodika – zákonné kritériá

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy definuje v § 17 dve podmienky, ktoré obec (VÚC) musí súčasne splniť, aby mala možnosť prijať návratné zdroje financovania na plnenie svojich úloh:

1. celková suma dlhu obce (VÚC) neprekročí 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka,
2. suma ročných splátok návratných zdrojov financovania (splátky úrokov a istiny, t.j. dlhová služba obce) neprekročí 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.

Do celkovej sumy dlhu obce (VÚC) sa pritom, podľa definície v zákone, nezapočítavajú napr. úvery od ŠFRB (Štátny fond rozvoja bývania)⁹ či záväzky prijaté na zabezpečenie predfinancovania eurofondov¹⁰. Do výdavkov na splácanie istiny a úrokových splátok sa zas nemá započítavať ich jednorazové predčasné splatenie.

V § 19 sú definované ďalšie dve podmienky, ktoré obec musí spĺňať; v opačnom prípade má povinnosť oznámiť bezodkladne túto skutočnosť ministerstvu financií a starosta je povinný vypracovať do 15 dní návrh na zavedenie ozdravného

⁵ INEKO na základe vysvetliviek v sekcii „Metodika“ nemôže garantovať správnosť uvedených údajov.

⁶ Hodnoty zvýraznené červenou farbou signalizujú prekročenie zákonného kritéria.

⁷ Výsledné skóre finančného zdravia VÚC. Do jeho výpočtu vstupujú rôzne finančné údaje za roky 2011 až 2014, pričom platí, že čím staršie finančné údaje, tým nižšia váha pri výpočte a naopak. Viac v časti „metodika“.

⁸ Aritmetický priemer za 5 najnovších dostupných rokov (2010 až 2014).

⁹ Doplnujúca informácia: Obce (VÚC) majú vykazovať úvery od ŠFRB aj samostatne, aj v rámci vyššej kategórie pri kategorizácii pasív. Podľa našich skúseností, časť obcí vykazuje úvery od ŠFRB v bankových úveroch a výpomociach a časť obcí v dlhodobých záväzkoch; často krát sa stáva, že obce nevykážu úvery od ŠFRB aj samostatne a vtedy môže dôjsť k nesprávnemu výpočtu výšky dlhu – takéto prípady sa snažíme eliminovať verifikáciou údajov v spolupráci so zástupcami samospráv (starostovia, primátori, župani)

¹⁰ Údaje o záväzkoch prijatých na zabezpečenie predfinancovania eurofondov sú k dispozícii až od roku 2012

režimu, ktorý tvorí návrh ozdravného rozpočtu a návrh opatrení na stabilizáciu rozpočtového hospodárenia vrátane časového harmonogramu splácania záväzkov. Ozdravný režim predchádza nútenej správe. Jedná sa o nasledovné podmienky:

3. celková výška záväzkov obce po lehote splatnosti nepresiahne 15 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka,
4. obec nemá neuhradený niektorý uznaný záväzok po 60 dňoch odo dňa jeho splatnosti.

5.2. Metodika - celkový dlh

Údaje o celkovom dlhu obcí (VÚC) sú počnúc rokom 2012 preberané od MF SR, pričom sa jedná o tzv. "zákonné kritérium", teda dlh podľa § 17 ods. 8) Zákona 583/2004 Z.z. (nezapočítavajú sa záväzky z úverov poskytnutých z bývalých štátnych fondov a Štátneho fondu rozvoja bývania, a tiež záväzky z návratných zdrojov financovania prijatých na zabezpečenie predfinancovania eurofondov). Dlh je uvádzaný v pomere k bežným príjmom za predchádzajúci rok a podľa zákona by nemal presiahnuť úroveň 60 %. Zdôrazňujeme, že všetky potrebné údaje na výpočet dlhu podľa zákona sú k dispozícii až od roku 2012.

Pre výpočet celkového dlhu obcí (VÚC), ktorý by reprezentoval zákonné kritérium, sa nám za roky 2006 až 2011 nepodarilo získať všetky potrebné údaje. Získali sme síce údaje, ktoré umožňujú vyčíslieť celkovú veľkosť zadĺženia obce (VÚC), no nezískali sme všetky údaje potrebné pre očistenie tohto dlhu tak, aby ho bolo možné stotožniť so zákonným kritériom (chýbali najmä údaje o záväzkoch z návratných zdrojov financovania prijatých na zabezpečenie predfinancovania eurofondov). Celkový dlh obcí (VÚC) za roky 2006 až 2011 teda aproximujeme na základe dostupných údajov ako (bankové úvery a výpomoci + dlhodobé záväzky - úvery od ŠFRB) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok).

Upozornenie k rokom 2006 až 2011 (posúdenie zhody zákonných kritérií a získaných údajov): Keďže sa nám počítaný dlh nepodarilo očistiť napr. o záväzky prijaté na zabezpečenie predfinancovania eurofondov, nemožno robiť definitívne závery na základe jeho porovnania so zákonným limitom na úrovni 60 %. Celkový dlh, ktorý sledujeme, teda vypovedá o tom, aké veľké záväzky obce (VÚC) mali, a to s jediným záverom – čím väčšie sú, tým väčšie potenciálne riziko z tohto zadĺženia pre obec (VÚC) vyplýva.

Upozornenie k zmene metodiky medzi rokmi 2011 a 2012: Údaje za roky 2006 až 2011 nie je možné priamo porovnávať s údajmi za roky 2012 a 2014, keďže sa nezanedbateľným spôsobom zmenil spôsob výpočtu dlhu.

Upozornenie k zmene metodiky medzi rokmi 2013 a 2014: V súlade s opatrením MF SR z 22. novembra 2012 č. MF/21513/2012-31 v znení opatrenia

z 20. novembra 2013 č. MF/22379/2013-31 sa príjmy realizované z nerozpočtovaných prostriedkov začali zahrňovať do skutočného plnenia bežného rozpočtu samospráv pre účel výpočtu celkovej sumy dlhu podľa § 17 zákona č. 583/2004 Z.z.¹¹. Preto pri niektorých samosprávach, ktoré dosiahli v roku 2014 nerozpočtované príjmy, mohlo prísť k zdanlivo významnejšiemu poklesu zadlženia v porovnaní s prípadom, ak by k úprave metodiky neprišlo.

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

Upozornenie: Nie je možné vylúčiť, že niektoré obce (VÚC) svoje dlhy skrývajú napríklad ich prenesením na podriadené organizácie, dcérske spoločnosti či iné súkromné spoločnosti (napr. cez PPP projekty), alebo tiež cez tzv. dodávateľské úvery (dlhodobé zmluvy, na základe ktorých investície financuje súkromný subjekt a samospráva sa ich zaväzuje postupne splácať – ide o obdobu PPP projektov). Občanom zaujímavým sa o komplexne informácie preto odporúčame vypýtať si údaje o dlhoch dcérskych spoločností ako aj o dodávateľských úveroch priamo od príslušnej obce či VÚC.

5.3. Metodika – dlhová služba

Dlhová služba obce (VÚC) je pre účely projektu počítaná ako (výdavky na splácanie istiny + úrokové splátky) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok). Podľa zákona sa do výdavkov na splácanie istiny a úrokových splátok nemá započítavať ich jednorazové predčasné splatenie.

Upozornenie: Je možné, že niektoré obce nesprávne vykazujú aj predčasné jednorazové splatenia dlhov, a tak môže dôjsť k ich premietnutiu do výdavkov na splácanie istiny a následne aj do dlhovej služby. Nami vypočítanú dlhovú službu preto odporúčame nestotožňovať úplne so zákonnou definíciou.

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

5.4. Metodika – záväzky po lehote splatnosti

Údaje o celkovej výške záväzkov obce po lehote splatnosti sú k dispozícii iba za roky 2006 až 2007 a následne až za roky 2012 a 2014. Za roky 2008 až 2011 tieto údaje MF SR nezbieralo, a teda ich nemá k dispozícii¹².

Výška záväzkov obce (VÚC) po splatnosti k príjmom je počítaná ako (záväzky po lehote splatnosti) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok).

¹¹ Zdroj: MF SR (žiadosť inf/581/2015-117)

¹² Podľa vyjadrenia MF SR

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

5.5. Metodika – záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti

Výška záväzkov obce (VÚC) aspoň 60 dní po lehote splatnosti je k dispozícii iba za roky 2010 až 2014 a je počítaná ako (záväzky neuhradené 60 a viac dní po lehote splatnosti) / (bežné príjmy za predchádzajúci rok).

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré obce (VÚC) vykazujú vo vlastnom účtovníctve.

5.6. Metodika pre výpočet skóre finančného zdravia

INEKO vytvorilo v záujme zlepšenia možnosti hodnotenia finančnej stability obcí a VÚC vlastnú metodiku, na základe ktorej je možné každej obci či VÚC priradiť skóre, ktoré v sebe sumarizuje najdôležitejšie ukazovatele hospodárenia samosprávy a jeho cieľom je čo najlepšie odzrkadľovať finančné zdravie danej obce alebo VÚC.

V prvom kole sa pre každé mesto, obec či VÚC vypočíta parciálne skóre za každú z piatich hlavných sledovaných oblastí – celkový dlh, dlhovú službu, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitú likviditu a základnú bilanciu. Celkové skóre opisujúce finančné zdravie VÚC následne vzniká ako vážený priemer získaných parciálnych skóre za päť uvedených oblastí. Uvedená metodika výpočtu parciálnych skóre a výsledného skóre je zhodná s metodikou použitou na portáli.

Ak je celkový dlh VÚC za rok 2014 na úrovni 0 %, je mu pridelené skóre +6. S rastúcim dlhom pridelené skóre, vzhľadom na rastúce riziko pre VÚC, lineárne klesá. Pri dlhu na úrovni 60 % je skóre rovné +3 (stred škály) a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako 120 % je pridelené najnižšie možné skóre 0.

Skóre za dlhovú službu sa počíta v dvoch krokoch. V prvom kroku sa vypočíta vážený priemer hodnôt dlhovej služby za najnovší dostupný rok (2014) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2013, 2012, 2011)¹³, s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy. Ak je takto vypočítaná dlhová služba VÚC za viac rokov na úrovni 0 %, je tomuto VÚC pridelené skóre +6. S rastúcou dlhovou službou pridelené skóre, vzhľadom na rastúce riziko pre VÚC, lineárne klesá. Pri dlhovej službe na úrovni 25 % je skóre rovné +3 a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako 50 % je pridelené skóre 0.

¹³ Zahŕnutie viacerých rokov do výpočtu napomáha eliminovať riziko, že by niektoré obce/VÚC dosiahli horší výsledok napr. v dôsledku prípadného zarátania predčasného jednorazového splatenia dlhu počas roku 2014.

V prípade záväzkov aspoň 60 dní po splatnosti sa počíta najprv skóre za jednotlivé roky, a to tak, že ak je výška záväzkov VÚC aspoň 60 dní po splatnosti presne na úrovni 0 eur resp. 0 %, je tomuto VÚC za daný rok pridelené skóre +6. Ak výška týchto záväzkov v pomere k príjmom predstavuje hodnotu medzi 0 % a 3 %, pridelené je skóre medzi +3 a 0 (lineárne), pričom ak je hodnota záväzkov na úrovni rovnej alebo vyššej ako 3 %, skóre je 0. Následne, skóre za záväzky aspoň 60 dní po splatnosti za celé obdobie sa počíta ako vážený priemer skóre indikátora záväzky aspoň 60 dní po splatnosti za najnovší dostupný rok (2014) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2013, 2012, 2011), s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy.

Skóre za okamžitú likviditu sa počíta ako vážený priemer čiastkových skóre za jednotlivé roky – za najnovší dostupný rok (2014) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2013, 2012, 2011), s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy. Skóre za jednotlivé roky sa pritom určí podľa nasledovného pravidla: ak je okamžitá likvidita VÚC za niektorý rok na úrovni 0 %, je mu pridelené za tento rok skóre 0. S rastúcou okamžitou likviditou pridelené skóre, vzhľadom na klesajúce riziko pre VÚC, lineárne rastie. Pri okamžitej likvidite na úrovni 100 % je skóre rovné +3 a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako 200 % je pridelené skóre +6¹⁴.

Skóre za základnú bilanciu sa taktiež počíta v dvoch krokoch. V prvom kroku sa vypočíta vážený priemer hodnôt základnej bilancie za najnovší dostupný rok (2014) a tri roky, ktoré mu predchádzali (2013, 2012, 2011), s váhami postupne 4, 3, 2 a 1. Ak nie je skóre za niektoré z týchto rokov dostupné, príslušný rok sa neberie do úvahy. V druhom kroku sa pre takúto priemernú hodnotu základnej bilancie vypočíta príslušné skóre v intervale 0 až +6 tak, že ak je priemerná základná bilancia VÚC za obdobie rokov 2011 až 2014 na úrovni nižšej alebo rovnej ako -15 %, je mu pridelené skóre 0. So zlepšujúcou sa základnou bilanciou pridelené skóre, vzhľadom na klesajúce riziko pre VÚC, lineárne rastie. Pri základnej bilancii na úrovni 0 % je skóre rovné +3 a pri hodnote rovnej alebo vyššej ako +15 % je pridelené skóre +6. Inak povedané, ak je základná bilancia „dlhodobá“ kladná, VÚC získava skóre v hornej polovici škály medzi +3 a +6 (podľa dosiahnutého výsledku). V opačnom prípade je pridelené skóre v spodnej polovici škály (medzi 0 a +3).

Napokon, výsledné celkové skóre opisujúce finančné zdravie VÚC vzniká ako vážený priemer získaných 5 parciálnych skóre s použitím váh $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{6}$ a $\frac{1}{6}$ (postupne pre celkový dlh, dlhovú službu, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitú likviditu a základnú bilanciu). Celkový dlh má priradenú vyššiu váhu,

¹⁴ Teda, ak je objem prostriedkov na finančných účtoch mesta/VÚC vyšší ako výška jeho krátkodobých záväzkov, získava skóre v hornej polovici škály medzi +3 a +6 (podľa veľkosti tohto pomeru); v opačnom prípade je pridelené skóre v spodnej polovici škály (medzi 0 a +3).

keďže predstavuje relatívne najväčšie potenciálne riziko pre finančnú stabilitu samospráv.

Na základe vytvorenej metodiky môžu VÚC dosahovať skóre na intervale 0 až +6, kde hodnoty nad +3 naznačujú, že VÚC je prevažne zdravý, pričom jeho finančnú stabilitu opisuje práve dosiahnuté skóre (čím vyššie skóre, tým lepší výsledok pre VÚC). Naopak, ak je skóre v spodnej polovici škály medzi 0 a +3, VÚC má problém s finančnou stabilitou a pravdepodobne aj s plnením zákonných kritérií.

Analýzu vypracoval:

Matej Tunega

analytik spolupracujúci s INEKO

Tel: 02 / 5341 1020